

Poruchy učenia vs "múzy umenia"

(01.12.2014; Mama a ja; č. 12, Škola, s. 62,63,64; PaedDr. Dagmar Baluchová)

---

4. ČASŤ

Na rozdiel od vývinových porúch učenia, ktoré sa týkajú čítania, písania, gramatiky či matematických zručností, tieto poruchy učenia, ktorými náš prehľad ukončíme, sa odlišujú svojím zameraním i výskytom. Patria medzi spoločensky menej významné, no ich dopad na sebedomie dieťaťa môže byť veľký...

Dyspinxia

Možno ste o tejto poruche ešte nepočuli. Ale ak si spomeniete na svoje školské časy a v pamäti sa vám vynorí spolužiak či spolužiačka, ktorým kreslenie absolútne nešlo a na hodinách výtvarnej výchovy patrili medzi tých „slabších“, tak razom pochopíte, o čom dyspinxia je. Hoci je veľmi zriedkavá a možno tiež povedať, že jej dosah na vzdelávanie nie je až taký závažný ako pri dyslexii či dysortografii, predsa sa občas vyskytne. Je charakterizovaná ako špecifická porucha kreslenia, ktorá sa prejavuje najmä zníženou schopnosťou až neschopnosťou zvládnuť kresbu, najmä po technickej stránke. Pre deti s dyspinxiou, a je jedno, či ide o geometriu, fyziku či výtvarnú výchovu, je typický primitívny prejav kresby. Táto porucha učenia zasahuje aj predstavivosť, deti majú problém znázorniť predmety v priestore, ich videnie je veľmi jednoduché a nedokážu ho premietnuť na papier. Pre dyspinxiu je tiež typické, že deti s touto poruchou nedokážu zakresliť svoje vlastné predstavy, celkovo majú ťažkosti s fantáziou, abstrakciou a kresleniu ako takému sa vyhýbajú, odmietajú ho. V iných vyučovacích predmetoch však môžu excelovať a dosahovať výborné výsledky, čo len dokazuje, že ani dyspinxia nie je poruchou intelektu či mentálnych schopností.

"Pre dyspinxiu je typické, že deti s touto poruchou nedokážu zakresliť svoje vlastné predstavy."

Dyspraxia

Táto špecifická vývinová porucha súvisí s motorickými funkciami, teda s hrubou a jemnou motorikou. Často sa spája s ADHD (poruchou pozornosti a hyperaktivitou) a aj dysgrafiou (poruchou písania). Pre deti s dyspraxiou sú typické rozdiely medzi tým, čo by na svoj vek už v hrubej a jemnej motorike mali ovládať a tým, ako je to v skutočnosti. Ťažkosti sa v rámci hrubej motoriky môžu prejavovať v akejsi ľarbavosti dieťaťa, nedokáže sa naučiť šplhať, plávať, bicyklovať ap., v jemnej motorike sú zasa typické nedostatky v práci s prstami - strihanie, viazanie šnúrok, jedenie príborom, ťažkosti s písaním, ale i s motorikou úst (zlá artikulácia ap.). Nemotornosť, nešikovnosť - tieto vlastnosti sú deťom s dyspraxiou často prisudzované. Môže sa to prejavovať v bežných činnostiach, napr. pri obliekaní, stolovaní, ale aj pri písaní, manuálnych činnostiach. A keďže jemná motorika úzko súvisí aj s rečou, deficit sa môžu vyskytnúť vo vyslovovaní niektorých hlások ap. Aj preto sa dyspraxia často objavuje u detí, ktoré majú oneskorený alebo narušený vývin reči.

"Pre dyspraxiu je typická, nemotornosť, nešikovnosť dieťaťa."

Dysmúzia

Na hudbu treba mať špeciálne bunky a hudobný sluch,.. Ak jedno alebo druhé chýba, márna je každá snaha. Niektorí ľudia sa pre hudbu narodili, iní nie,.. Zvlášť tí, ktorým bola zhodou náhod do vienka pridelená špecifická porucha hudobných schopností - dysmúzia. Odborná literatúra ju definuje ako zníženú schopnosť alebo až úplnú neschopnosť vnímať hudbu a rytmus. Žiaci s dysmúziou sa nenaučia (alebo len s veľkými ťažkosťami) spievať či hrať na hudobný nástroj, majú problém zopakovať melódiu, rytmus piesne ap. Je chybou, ak sú za túto svoju neschopnosť "trestaní" napr. na hodinách hudobnej výchovy posmechom spolužiakov či odsudzovaním učiteľa. Ak sa tak deje, je na rodičoch, aby situáciu prekonzultovali s triednym učiteľom, príp. aj psychológom.

"Deti s dysmúziou majú problém zopakovať melódiu, rytmus piesne."

Spolupráca odborníkov, rodičov a dieťaťa

Podobne ako predchádzajúce poruchy učenia, aj tieto dokáže psychológ a špeciálny pedagóg diagnostikovať pomocou špeciálnych testov. Ak má na ne rodič u svojho dieťaťa podozrenie, nieje nič ľahšie ako vyhľadať odborníka a dieťaťu pomôcť. Pravdou však je, že poruchy učenia dyspinxia, dyspraxia a dysmúzia do istej miery súvisia aj s talentom a ich negatívne efekty často odstrániť nejde ani „tvrdým drilom“, napr. častým precvičovaním spievania či kreslenia. Avšak deti s "dys" poruchami môžu kvôli svojim „hendikepom“ zažívať pocity menejcennosti a odcudzovania, môžu sa uzatvárať do seba a následne sa k ich ťažkostiam môžu sekundárne pridávať poruchy správania, ktorými sa tieto deti iba snažia na seba, na svoj problém, upozorniť. A to už je priestor, kde deťom pomôcť možno. Správny prístup rodičov a pedagógov je v takýchto situáciách kľúčový.

Deti s poruchami učenia by mali vedieť, že za svoju poruchu nenesú zodpovednosť, nemôžu za to,

že sa u nich vyskytla!

Vzorom pre ne môžu byť aj mnohé známe osobnosti histórie, vedy, techniky či umenia, ktoré svoje úspechy dosiahli aj napriek poruchám učenia. Sú to napr. Winston Churchill, Thomas Edison, Wolfgang Amadeus Mozart, Leonardo da Vinci, Walt Disney, Hans Christian Andersen, Pablo Picasso, Bili Gates, Tom Cruise, Whoopi Goldberg, John Fitzgerald Kennedy a mnohí ďalší. Títo ľudia sú dôkazom toho, že poruchy učenia neznamenajú koniec, ale často iba začiatok - cesty, ktorá síce môže byť namáhavejšia, no jej cieľ rozhodne stojí za to. A rodičia (všetkých detí, no tých s poruchami učenia zvlášť) by si mali pri vzdelávaní a výchove osvojiť „zlaté vychovávateľské pravidlo“, ktoré propagoval nestor českej detskej psychológie prof. Zdeněk Matějček:

„...je treba zariadiť veci tak, aby ich dieťa urobilo správne a my sme ho za to mohli pochváliť. Nepripustiť však, aby urobilo niečo nesprávne a my sme ho za to museli trestať...“

Vzdelávanie detí s poruchami učenia v špeciálnych triedach

Praktickú skúsenosť s vyučovaním žiakov s vývinovými poruchami učenia má Základná škola Tupolevova v **Bratislave - Petržalke**. O tom, aké majú žiaci na tunajšej škole možnosti, nám porozprávala pani učiteľka Mgr. Darina Burdanová.

Priblížte nám na úvod, koľko tried máte na škole k dispozícii pre žiakov s poruchami učenia a ako to v nich funguje...

Máme zriadené štyri špeciálne triedy na 1. stupni, v každom ročníku jednu triedu, v ktorých vyučovanie zabezpečujú štyri špeciálne pedagogičky. V triede je maximálne 8 žiakov, Sú to deti z celej **Bratislavy**, prevažne z **Petržalky**, ale aj mimo **Bratislavy**, ktorých rodičia si uvedomujú potrebu svojho dieťaťa navštevovať špeciálnu triedu. Tento trend bol v minulosti a platí aj dnes,

Na základe čoho sú títo žiaci umiestňovaní?

Na prijatie žiaka do špeciálnej triedy pre žiakov so špecifickou vývinovou poruchou učenia sa musí vopred zrealizovať psychologické vyšetrenie žiaka odborným zamestnancom (psychológom) Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP) zaradeného v sieti škôl a školských zariadení MŠ SR. Žiak je potom prijatý na základe diagnostických vyšetrení, odporúčania CPPPaP, avšak iba so súhlasom rodičov, resp. zákonného zástupcu. Sú to žiaci s prechodným alebo trvalým narušením komunikačnej schopnosti, resp. diagnostikovanou poruchou učenia, u ktorých pretrvávajú problémy s rečou, problémy osvojovania si zručností čítania, písania, osvojovania si zručností gramatických pravidiel či matematických zručností. Avšak tieto problémy nevyplývajú z nedostatočnej príležitosti učiť sa (sociálne zanedbaní žiaci), nevyplývajú ani z mentálnej retardácie, ani iného zmyslového postihnutia žiaka.

V čom sa líši vzdelávanie týchto detí oproti ich rovesníkom? Ako sú hodnotené?

Žiaci, ktorí sú vzdelávaní v špeciálnej triede, postupujú podľa rámcového učebného plánu ZŠ, ktorý je súčasťou Štátneho vzdelávacieho programu, Používajú tie isté učebnice ako žiaci v bežnej triede paralelného ročníka, avšak majú i dve špeciálne hodiny. Sú to predmety: ILI - individuálna logopedická intervencia a RŠF - rozvíjanie špecifických funkcií. Aby nemali vysoký počet hodín za týždeň, tak majú o 1 hodinu menej telesnej a výtvarnej výchovy. Na ILI sa so žiakmi pracuje podľa individuálneho plánu, ktorý vychádza z psychologickkej, logopedickej a špeciálnopedagogickej diagnostiky, Žiaci sú hodnotení podľa metodických pokynov na hodnotenie a klasifikáciu žiakov s ŠVPU č. 22/2011.

Je vzdelávanie detí s poruchami učenia špeciálne štátom dotované alebo ho viac hradia rodičia?

Rodičia žiakov v špeciálnej triede platia také isté poplatky škole ako ostatní rodičia v bežných triedach (ZRPŠ). Keďže sú však školy financované podľa počtu žiakov, je normatív na žiaka v špeciálnej triede vyšší ako na žiaka v bežnej triede.

Čo podľa vás tieto deti najviac potrebujú a aké majú šance na dobré umiestnenie sa na stredných školách?

Žiaci s dyslexiou, dysgrafiou, dysortografiou, narušeným vývinom reči a aj s Aspergerovým syndrómom sú v našej škole v špeciálnej triede iba na I. stupni. Majú normálny, v niektorých prípadoch nadpriemerný intelekt. Ich vzdelávacie problémy majú rôznu etiológiu. Počas štyroch rokov na 1. stupni sa snažíme pomocou reedukácie, individuálnym prístupom zlepšiť ich vzdelávacie zručnosti na takú úroveň, aby sa mohli začleniť do 5. ročníka bežnej triedy. Ich úspešnosť na II. stupni ZŠ, resp. neskôr na strednej škole, ovplyvňujú rôzne faktory. Na prvé miesto by som dala rodinu a jej pomoc pri zvládaní vzdelávacích problémov. Ďalej inteligenčný potenciál žiaka a tiež jeho prístup k učeniu. Treba mať na zreteli, že žiaci prichádzajú do obdobia puberty a tu znova nastáva dôležitá úloha rodiny, Je bežné, že moji bývalí žiaci študujú na stredných školách, ktoré končia maturitou, dokonca pokračujú i na vysokých školách,

Čo s deťmi, ktoré po absolvovaní 1. stupňa v týchto špeciálnych triedach nastúp do bežnej 5. triedy ZŠ nezvládnu? Kam sú preradené?

Tie, ktoré majú naďalej vážne ťažkosti, sú individuálne integrované, opäť na základe odporúčania CPPPpP. Naša škola neuvažuje o zriadení špeciálnych tried na II, stupni, takže žiaci s pretrvávajúcou poruchou reči pokračujú vo vzdelávaní v ZŠ pre chybne hovoriacich na Námestí Hraničiarov v **Petržalke**, niektorým rodičia hľadajú triedu s nižším počtom žiakov v blízkosti bydliska, keďže k nám chodia aj deti z iných obvodov i okolia **Bratislavy**.

Čo by ste odkázali rodičom, ktorí majú deti s poruchami učenia? Na čo sa zamerať, čo vyzdvihnúť pri ich výchove?

Samozrejme, pre tieto deti je veľmi dôležitá rodina. Nevyhnutným predpokladom na úspešné napredovanie je dennodenná svedomitá domáca príprava a pravidelné precvičovanie oslabených zručností, pretože na ich napredovanie je potrebné získať zautomatizovanie jednotlivých zručností potrebných na zvládnutie čítania, písania a počítania. Každé dieťa dozrieva inak, potrebuje rôzne dlhý čas na získanie zručností v písaní, čítaní a pod. Preto neúspechy v prvých fázach školskej dochádzky treba riešiť v spolupráci s odborníkmi (CPPPpP, školský špeciálny pedagóg, špeciálna trieda). Je dôležité, aby si rodičia uvedomovali skutočnosť, že ak ich dieťa má niektorý z vyššie uvedených problémov, nie je hanba preradiť dieťa do špeciálnej triedy, resp. ak to stav dieťaťa vyžaduje, aj opakovať ročník,

Ďakujeme za rozhovor!

Foto:

Na fotografii žiaci zo Základnej školy Tupolevova v **Bratislave**,
PRIPRAVILA PaedDr. Dagmar Baluchová